

Alina Georgiana Manta

**TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE ÎN MODELAREA
RISCURILOR FINANCIAR-BANCARE
ÎN CONTEXTUL CRIZEI FINANCIARE
INTERNAȚIONALE**

ALINA GEORGIANA MANTA
lector, doctor în economie

S-a născut la 10 octombrie 1982, în orașul Craiova, județul Dolj. Urmează școala primară și ciclul gimnazial în orașul natal. Este absolventă a Colegiului Național Frații Buzești din Craiova, județul Dolj. Realizează studiile universitare și doctorale la Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, din cadrul Universității din Craiova. Obține, în anul 2005, licența în economie, și, în anul 2009, titlul științific de doctor în economie cu teza "Gestiunea riscurilor bancare".

În octombrie 2005, este încadrată doctorand cu frecvență la Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor a Universității din Craiova. În cariera sa universitară promovează, prin concurs, preparator titular în 2007, asistent universitar în 2008 și lector universitar în 2011. Domeniile de specializare sunt: Monedă și credit 1, Monedă și credit 2, Economie monetară și bancară. Realizează mai multe stagii de specializare: Stagiul de cercetare - documentare în domeniul riscurilor bancare de 3 luni, septembrie – decembrie 2007, în cadrul programului Socrates/Erasmus la Ecole Supérieure des Ingénieurs en Electronique et Electrotechnique (ESIEE), Paris, Franța și la Ecole Polytechnique – Laboratoire d'Optique Appliquée, sesiune de lucru alături de echipa proiectului ELI – Extreme Light Infrastructure; Stagiul de cercetare – documentare „Modern Teaching Techniques” la Lisabona în perioada 11 – 25 iunie 2010 la Universidade Autonoma de Lisboa în cadrul programului Erasmus pentru profesori.

Lucrări științifice reprezentative: "Riscul și performanța în activitatea bancară", Editura Universitaria, Craiova, 2009; "Trends in the evolution of the credit risk indicators at BRD-Groupe Société Générale", Revista: Finance – Challenges of the future, nr. 13/2011; "Empirical Study regarding the Influence Of The GDP and Interest Rate on the Non-Government Credit. Study Case for Romania", Revista "Annals of the University of Craiova, Economic Sciences Series", no. 39/2011; "Empirical study on the risk – performance correlations at BRD-Groupe Société Générale", Revista Finance - Challenges of the Future, nr.11/2010; "The Impact of the Global Financial Crisis on the Management of Banking Risks", Revista "Equilibrium", Polonia, nr. 2 (5)/2010, revistă internațională; "Management of Banking Risks: Romanian Banks versus European Banks", Revista Tinerilor Economisti, Volumul 1, nr. 13, 2009.

Este membru în colegiul de redacție al revistei "Finanțe – Provocările viitorului" a Universității din Craiova. A publicat 15 cărți (1 singur autor și 14 ca și co-autor), 22 articole în reviste de specialitate din țară și din străinătate și deține 20 participări la conferințe internaționale: prim autor sau co-autor. A participat la 7 granturi / contracte de cercetare ca și membru al echipei de cercetare.

Distincții: "Debut profesoral" acordată de AFER (Asociația Facultăților de Economie din România); Premiul al doilea obținut la Olimpiada Națională a Studenților Economisti: Finanțe și Instituții Financiare, Timișoara, 10 – 11 Noiembrie 2006, Secțiunea: Economie Monetară; cartea "Managementul riscurilor și performanțelor bancare", Editura Universitaria, Craiova, 2006, la care face parte din colectivul de autori, a obținut premiul al III-lea, pentru literatură științifică în domeniul economic, din partea AFER.

Alina Georgiana Manta

**TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE ÎN MODELAREA
RISCURILOR FINANCIAR-BANCARE
ÎN CONTEXTUL CRIZEI FINANCIARE
INTERNAȚIONALE**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2013**

Referenți științifici:

Prof.univ.dr.h.c. Fănel IACOBESCU

Prof.univ.dr. Marin OPRÎȚESCU

Conf.univ.dr. Roxana BĂDÎRCEA

Copyright © 2013 Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANTA, ALINA

Tendențe și perspective în modelarea riscurilor financiar-bancare în contextul crizei financiare internaționale / Alina Georgiana Manta. -

Craiova : Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0621-0

330.131.7:336.71

Acknowledgment: Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU/89/1.5/S/61968, proiect strategic ID 61968 (2009), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

Apărut: 2013

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România

Tel.: +40 251 598054

Tipărit în România

1.

CRIZELE FINANCIAR - BANCARE ȘI ACTIVITATEA ECONOMICĂ REALĂ

"Criza economică nu atinge deloc pe cei bogați, găsitori întotdeauna a unor soluții pentru a-și proteja milioanele ci pe dezmoșteniții soartei"
(Camil Petrescu)

1.1. Conceptul de criză financiar-bancară la nivel internațional

Criza financiară globală care a început în anul 2007 în SUA a luat prin surprindere chiar și pe cei mai renumiți specialiști. Prin urmare, la puțin timp după izbucnirea crizei s-a așternut o perioadă de liniște în rândul specialiștilor. Fenomenul trebuia studiat îndeaproape și orice analiză riguroasă se lăsa așteptată. Și totuși conceptul de criză nu reprezintă o noutate în activitatea economică reală. Elementul de noutate rezidă în cauzele ce au determinat-o și în efectele pe care le-a produs.

Am ales să utilizăm în lucrare termenul de "criză economică", deja cunoscut și care se regăsește în vocabularul oricărui român în defavoarea termenului de "depresiune", concept mult mai plin în semnificații, folosit de Paul Krugman în SUA alternativ cu termenul de "criză" și sinonim cu termenul de "depresie", însă cu valențe inclusiv în planul mentalității și a comportamentelor colective și individuale.

Înainte de a aprofunda analiza crizei financiare globale recente, este firesc să evidențiem accepțiunile multiple ale termenului de criză care s-au conturat de-a lungul timpului. Pentru a realiza acest demers, vom începe studiul nostru apelând la literatura de specialitate autohtonă dar și străină.

În literatura de specialitate autohtonă⁴, Boitan (2011) realizează o trecere în revistă a autorilor străini care s-au preocupat de studiul crizelor financiar-bancare.

Prin urmare, autoarea evidențiază aportul lui Gavin, Hausmann (1998), care consideră crizele ca fiind rezultatul interacțiunii dintre șocurile macroeconomice și vulnerabilitatea băncilor. O bancă este considerată vulnerabilă atunci când șocurile ce afectează calitatea activelor, lichiditatea sau profitul pot genera o lipsă acută de lichiditate sau chiar insolabilitatea băncii în cauză. De regulă, vulnerabilitatea sporește atunci când băncile se

⁴Boitan Iustina Alina (2011) – "Crize bancare si sisteme de avertizare timpurie", Editura ASE.

angajează în activități riscante de investiții sau de creditare, fără a exista o majorare corespunzătoare a capitalului bancar sau când volatilitatea macroeconomică alterează relația dintre activele și datoriile băncii. Acordarea de credite în mod permisiv fără o analiză atentă a bonității solicitantului și a garanțiilor oferite se poate transforma ulterior în pierderi din credite neperformante, amplificând starea de vulnerabilitate latentă a băncii.

Având ca punct de plecare structura bilanțului unei instituții de credit, Sasin (2001) identifică potențialul activelor bancare, respectiv al datoriilor de a expune instituția financiară la o stare de vulnerabilitate, care, prin intermediul unui efect de contagiune, poate constitui factorul catalizator al unei crize bancare. Pe partea de datorie dificultățile sunt asociate retragerilor masive de depozite, într-o perioadă scurtă de timp. În plan conceptual, manifestarea fenomenului de bank run la nivelul unei instituții de credit nu ridică probleme deosebite asupra stabilității sistemului bancar. În realitate însă, factorul psihologic, alimentat de zvonurile privind deteriorarea situației financiare a unei instituții de credit, determină adesea deponenții să își lichideze în masă depozitele, indiferent dacă instituția în cauză este solvabilă. Acest tip de criză, ce întrunește caracteristici de bank run, a fost specific anilor '80 și '90, manifestându-se în țări ca: Argentina, Bulgaria, Thailanda, Turcia, Rusia, Uruguay, Venezuela, Indonezia. La originea crizelor generate de activul bilanțier se află ponderea ridicată a creditelor neperformante în total portofoliu de credite, precum și necorelarea structurii bilanțiere pe maturități și valute, efecte ale unei expansiuni agresive a activității de creditare.

De asemenea, autoarea arată că Diamond, Dybvig (2000) interpretează noțiunea de criză bancară drept un eveniment aleator, fără legătură cu modificările care au loc în economia reală, și care survine ca urmare a supraestimării statutului financiar viitor al indivizilor. În acest context, autorii au propus un model caracterizat prin două stări. Prima stare se manifestă atunci când un deponent anticipează iminența unei crize și își retrage imediat sumele depuse. Comportamentul său ar putea genera un atac speculativ din partea celorlalți deponenți (fenomen denumit "bank run"), care vor încerca să-și retragă depozitele simultan, forțând instituția de credit să-și lichideze o mare parte din active și chiar să dea faliment. O stare alternativă este cea în care nimeni nu anticipează un "bank run", iar băncile au suficiente resurse pentru a onora retragerile de depozite. Această teorie a fost, însă, infirmată de studiile empirice. În viziunea lui Frydl (1999), o criză bancară nu este un eveniment singular, izolat, al cărui debut poate fi precis determinat, ci un episod extins în mod difuz pe o perioadă de timp, fără o dată de început sau de sfârșit clar definită.

Gama diversă de accepțiuni ale conceptului de criză bancară trebuie interpretată prin prisma caracteristicilor macroeconomice și instituționale

specifice fiecărei țări, a gradului de restructurare, dezvoltare și reglementare a sistemului bancar, dar și a eficacității activității de supraveghere prudențială⁵. Majoritatea studiilor evită definirea explicită, sub aspect cantitativ, a conceptului de criză bancară, tocmai datorită multitudinii de aspecte pe care le poate îmbrăca. De altfel, este bine cunoscută dificultatea de a stabili cu precizie momentul de apariție al crizei, factorii declanșatori, durata și severitatea acesteia.

Pentru a surprinde în mod complet evenimentele declanșatoare, caracteristicile și implicațiile unei crize bancare, nu este suficient să ne raportăm doar la instituțiile de credit afectate. Insolvabilitatea acestora nu a fost generată doar de vulnerabilitățile existente în stare latentă, ci și de acțiunea adversă a unuia sau mai multor factori generatori, de natură macroeconomică.

Deși este recunoscut faptul că fiecare criză bancară, prin mixul de factori ce au stat la originea acesteia, este un eveniment unic, complex, ce deține o dinamică proprie, există o serie de "ingrediente" care, în diferite proporții, sunt întotdeauna prezente, ceea ce a determinat numeroși autori să afirme că episoadele de criză bancară manifestă un tipar recurent. În consecință, pot fi identificate anumite tipologii ale crizelor. Honohan (1997) distinge existența a două mari categorii de crize bancare: epidemice, care la rândul lor pot fi de natură microeconomică sau macroeconomică, și endemice, asociate unei imixțiuni persistente a autorităților guvernamentale în activitatea bancară. Autorul consideră că nu există o criză epidemică macroeconomică în formă pură, ci un hibrid între factorii micro și macroeconomici. În ceea ce privește epidemiile microeconomice, acestea sunt caracterizate de episoade de insolvabilitate, deficit de lichiditate, standarde de creditare permissive, performanțe manageriale reduse, supraveghere bancară inadecvată.

1.2. Cauzele crizelor financiar-bancare

Pentru a înțelege crizele financiare, vom recurge la determinarea cauzelor care le-au produs. De aceea este necesar să aprofundăm factorii declanșatori care au stat la baza acestora. Crizele financiare, însoțite de întreruperea funcționării piețelor financiare, sunt caracterizate de scăderi puternice ale prețului activelor și de numeroase falimente ale societăților financiare și nefinanciare. Crizele financiare au loc atunci când există un blocaj în sistemul financiar, ceea ce provoacă o creștere a selecției adverse și a hazardului moral pe piețele financiare, acestea fiind astfel incapabile să transfere în mod eficient fondurile către investițiile productive. Rezultatul

⁵ Boitan Iustina, op. citată.

acestei incapacități a piețelor financiare de a funcționa eficient este o puternică contractare a activităților din economia reală.

Mishkin (2007)⁶ a identificat mai multe cauze posibile ale crizelor financiar-bancare:

➤ *Creșterea ratelor dobânzii.* Persoanele și întreprinderile ce doresc implementarea unor proiecte de investiții dintre cele mai riscante sunt cei ce acceptă să plătească cele mai ridicate rate ale dobânzii. Dacă ratele dobânzilor vor crește semnificativ din cauza unei cereri ridicate de credite sau din cauza scăderii ofertei de monedă, este foarte probabil ca persoanele purtătoare ale unui risc scăzut să înceteze să se mai împrumute, iar cele cu risc ridicat vor dori în continuare acest lucru. Selecția adversă se intensifică, iar creditorii vor fi mai reticenți în a acorda împrumuturi. Va rezulta o scădere a creditelor ce conduce la o diminuare a investițiilor și a activității economice globale.

➤ *Accentuarea sentimentului de incertitudine.* O creștere puternică a sentimentului de incertitudine pe piețele financiare, provocat de exemplu de falimentul unei importante instituții financiare sau nefinanciare, o recesiune sau un krach al pieței bursiere, accentuează dificultatea pentru creditor de a distinge în mod corect riscurile de credit. Incapacitatea creditorului de a rezolva problema selecției adverse va conduce la o diminuare a creditelor, și implicit la o deteriorare a activității economice globale.

➤ *Efectul prețului activelor financiare asupra bilanțurilor.* Dificultățile legate de asimetria informației sunt mai mult sau mai puțin grave depinzând de situațiile financiare ale întreprinderilor. O scădere semnificativă a pieței acțiunilor este un factor care poate provoca o deteriorare a bilanțurilor întreprinderilor. O prăbușire a pieței de capital implică o diminuare a activului net al societăților deoarece prețul acțiunilor determină valoarea activului net al întreprinderilor. Scăderea activului net va face creditorii să își restrângă oferta de creditare, deoarece activul net are un rol asemănător garanțiilor. Atunci când valoarea garanției se diminuează, ea va aduce mai puțină protecție creditorului, ceea ce implică o probabilitate de nerambursare însemnată. În măsura în care creditorii sunt mai puțin protejați, aceștia își vor diminua împrumuturile, ceea ce va duce la o scădere a investițiilor și implicit a producției globale. Pe de altă parte diminuarea activului net va orienta întreprinderile către proiecte mai riscante, deoarece acestea au mai puțin de pierdut în caz de eșec.

➤ *Falimente în sectorul bancar.* Băncile joacă un rol major pe piețele financiare deoarece au un rol major în facilitarea investițiilor. Astfel, situația financiară a băncilor reprezintă o condiție importantă pentru susținerea ofertei de credite. Dacă băncile suferă de o deteriorare a bilanțului, în

⁶ Mishkin Frederic (2007) – "Monnaie, banques et marchés financiers", a 8-a ediție, Pearson Education France, traducere și adaptare realizate de Bordes Christian, Hautcoeur Pierre – Cyrille și Lacoue-Labarthe Dominique.

consecință, va rezulta o diminuare a capitalului, iar acestea vor avea mai puține resurse la dispoziție pentru creditele bancare. Contractarea creditului va provoca o scădere a cheltuielilor de investiții și o încetinire a activității economice.

➤ *Dezechilibrul bugetar al statului.* La începutul anilor 2000, în anumite țări emergente ca Argentina, Brazilia sau Turcia, dezechilibrul bugetului public a creat temerile unei încetări a plății datoriei de către stat. În acest caz, statul poate avea dificultăți în plasarea obligațiunilor, ceea ce poate conduce la obligarea băncilor să le achiziționeze. Dacă cursul titlurilor se va diminua, putem asista la o încetare a plăților ceea ce provoacă o contractare a activității economice. De asemenea, acest tip de criză este deseori însoțită de o devalorizare a monedei naționale, și de o diminuare a fluxurilor de capital ale investitorilor străini.

1.3. Marea Depresiune din 1929-1933

Mishkin (2007) analizează criza financiară din 1929-1933 și afirmă că Statele Unite au cunoscut o lungă serie de crize bancare⁷ și financiare, iar analiza factorilor ce au cauzat aceste crize poate explica producerea lor și de ce au provocat atâtea pagube economiei americane.

Majoritatea crizelor financiare din Statele Unite a început prin deteriorarea situației financiare a băncilor, o puternică creștere a ratelor dobânzii, o cădere a pieței de capital și accentuarea sentimentului de incertitudine cauzat de un faliment important al unei societăți financiare sau nefinanciare. Acești factori au dus la deteriorarea pieței creditului, împrumutătorii fiind mai puțin tentați să ofere credite, rezultând o scădere a investițiilor și a activității economice globale. Din cauza degradării situației întreprinderilor și din cauza agravării incertitudinii privind soliditatea sectorului bancar deponenții au început să își retragă fondurile, ceea ce a provocat panică. Falimentele bancare rezultate conduceau la o nouă creștere a ratelor dobânzii și, implicit, la diminuarea intermedierei financiare.

În cele din urmă, declanșarea procedurii de faliment permitea să se facă distincția între întreprinderile ce erau insolubile și întreprinderile sănătoase. Același proces se aplica și băncilor, uneori cu ajutorul autorităților publice și private de reglementare. Odată cu acest proces incertitudinea pe piețele financiare se diminua, piața de capital reluându-și trendul ascendent, iar ratele dobânzilor scădeau. Atunci când piețele financiare erau din nou capabile să funcționeze într-o manieră convenabilă, condițiile erau întrunite pentru reluarea activității economice reale. Totuși, dacă activitatea economică conducea la o diminuare puternică a nivelului prețurilor, procesul era reluat automat. În această situație apare pericolul

⁷ Mishkin Frederic, op. citată.

deflației, în care scăderea bruscă a nivelului prețurilor odată instalată, va conduce la o deteriorare suplimentară a valorii nete a întreprinderilor și o creștere a nivelului datoriei. Criza financiară cea mai importantă, însoțită și de deflație a fost cea din 1929-1933, fiind contractarea economică cea mai gravă din istoria Statelor Unite. Responsabilii Rezervei Federale (FED) interpretau boom-ul pieței de capital de pe Wall-Street, între 1928-1929, perioadă în care prețurile acțiunilor s-a dublat, ca o fază de speculație excesivă. Astfel, pentru a stopa această speculație au implementat o politică monetară restrictivă, rate ale dobânzii mai ridicate, restrângând lichiditățile oferite pieței financiare.

Criza din 1929 a avut un impact durabil pentru numeroase generații; majoritatea persoanelor uită ca la mijlocul lui 1930, mai mult de jumătate din scăderea pieței de capital fusese recuperată. Ceea ce ar fi putut fi o recesiune normală s-a transformat într-un fenomen diferit: sectorul agricol a suferit un șoc, prețurile acțiunilor au scăzut de la jumătatea anilor '30, și o serie de falimente bancare au apărut în perioada octombrie 1930 - martie 1933. În această perioadă mai mult de o treime din bănci și-au încetat activitatea.

La jumătatea anului 1932 scăderea cursului acțiunilor la 10% din valoarea din 1929, numărul ridicat de falimente bancare a redus volumul intermedierei financiare, precum și capacitatea piețelor financiare de a canaliza fondurile către investițiile productive. Astfel, volumul creditelor comerciale s-a redus la jumătate față de anul 1929, iar cheltuielile de investiții au scăzut cu 90% față de nivelul anterior crizei.

În majoritatea cazurilor, economia își găsește relativ repede cursul ascendent; de această dată acest proces a fost blocat, din cauza unei scăderi a nivelului prețurilor cu 25% în perioada 1930-1933. Această scădere va declanșa o deflație și implicit o creștere a serviciului datoriei suportate de către întreprinderi. Scăderea activului net al acestora și creșterea incertitudinii va duce la contractarea activității economice, rata șomajului ajungând la 60% în rândul populației active.

1.4. Criza bancară americană din anii 1980

Ne raliem opiniei lui Mishkin (2007) care afirmă că în anii 1980, cazul crizei bancare americane poate constitui un exemplu al funcționării neadecvate a mecanismului de reglementare. Înainte de anii 1980, asigurarea depozitelor părea să funcționeze în mod corect. Spre deosebire de perioada anterioară anului 1934, când falimentele bancare erau foarte frecvente, iar depunătorii sufereau pierderi însemnate, perioada cuprinsă între 1934-1980 a dus la scăderea numărului de falimente bancare, în medie, la un număr de 15 bănci comerciale și mai puțin de 5 bănci de economii pe an. După 1981, acest mediu s-a schimbat în mod radical.

Numărul falimentelor, atât în cazul băncilor comerciale, cât și în cazul băncilor de economii, a crescut la un nivel de zece ori mai mare decât nivelul deceniului precedent. Ce s-a întâmplat? Cum acest sistem de asigurare a depozitelor care părea să funcționeze corect nu a reușit să împiedice o asemenea criză? Ne răspunde la aceste întrebări chiar Mishkin (2007) care realizează o trecere în revistă a istoriei crizei americane.

Istoria a debutat cu boom-ul inovărilor financiare din anii 1960-1970 și începutul anilor 1980. Inovările financiare diminuează profitabilitatea anumitor activități tradiționale ale băncilor comerciale. Băncile fac astfel față unei concurențe sporite, atât pe partea de obținere a surselor de finanțare, odată cu apariția noilor instituții financiare cum ar fi fondurile mutuale, cât și pe partea de creditare a întreprinderilor, odată cu apariția operațiunilor de titrizare și de emisiune a bonurilor de trezorerie. Odată cu scăderea profitabilității din activitatea tradițională, la mijlocul anilor 1980, băncile comerciale au fost forțate să se îndrepte spre activități noi, cu un potențial de risc mai ridicat pentru a-și menține cota de profit, plasând un procentaj important din împrumuturi către sectorul imobiliar și în activități de creditare a operațiunilor de fuziuni și achiziții.

Inovarea financiară și dereglementarea, în climatul liberal al erei Regan, au crescut atribuțiile industriei de economisire și au provocat o serie de grave dificultăți. În primul rând, mulți manageri ai caselor de economii nu aveau nivelul de competență profesională necesar gestionării riscurilor asociate noilor activități. În al doilea rând, noile oportunități apărute pentru casele de economii au condus la creșterea valorii creditelor, în special către sectorul imobiliar. În al treilea rând, noile puteri ale băncilor de economii, dublate de boom-ul creditului au permis o diversificare a gamei de activități care, de fapt, au devenit mult mai complexe, și ar fi fost necesară o sporire a mijloacelor autorităților de reglementare pentru controlul adecvat al acestor activități. Din nefericire autoritățile de control a caselor de economii (Federal Savings and Loan Insurance Corporation) nu aveau nici capacitatea de expertiză, nici resursele necesare unei supravegheri a noilor activități. Din cauza lipsei de expertiză, atât în cazul sectorului caselor de economii, cât și în cazul autorităților de supraveghere, din cauza slăbirii dispozitivului prudențial și din cauza hazardului moral asociat mecanismului de asigurare a depozitelor, nu a fost surprinzător faptul că băncile de economii și-au asumat riscuri excesive antrenând pierderi importante și creanțe îndoielnice și nerecuperabile.

În plus, Mishkin (2007) apreciază că această criză a fost accentuată și de factori istorici: în primul rând, pentru a lupta împotriva inflației FED a decis o creștere brutală între 1979-1981 a ratei dobânzii, în al doilea rând de severa recesiune dintre anii 1981-1982. Creșterea importantă a ratei dobânzii a provocat o creștere rapidă a costurilor de refinanțare pentru casele de economii. Recesiunea cuprinsă între 1981-1982 și prăbușirea

prețului energiei și produselor agricole vor afecta vizibil Statele Unite în diferite zone ale țării, în special în Texas. Prin consecință, a rezultat un număr important de falimente în rândul caselor de economii.

În acest stadiu urmarea logică ar fi fost ca autoritățile de reglementare a caselor de economii, FHLBB (Federal Home Loan Bank Board) și filiala sa de asigurare a depozitelor FSLIC (Federal Savings and Loan Insurance Corporation) să închidă aceste bănci. În mod surprinzător, autoritățile au adoptat o atitudine de indulgență prudentială: s-au abținut de la exercitarea prerogativelor ce le permiteau închiderea băncilor insolabile. De altfel, pentru a evita exercitarea acestor responsabilități, s-au adoptat reguli contabile ce au vizat reducerea exigențelor de capital. De exemplu, s-a autorizat ca băncile de economii să introducă în modul de calcul a capitalului propriu o valoare ridicată de active necorporale reprezentând goodwill-ul – un post contabil ce reflectă supravaloarea unei întreprinderi ce dispune de tehnici de know-how speciale sau de o marcă în mod particular profitabilă activității sale.

Mishkin (2007) expune trei mari motive care au fost invocate pentru a explica comportamentul autorităților de supraveghere și adoptarea acestei politici de indulgență. *În primul rând*, acestea nu dispuneau de suficiente fonduri pentru a închide casele de economii și pentru a rambursa sumele pentru deponenți. *În al doilea rând*, aceste autorități au fost create cu scopul precis de a încuraja creșterea industriei de economisire și, din acest motiv, autoritățile de reglementare erau, probabil, prea apropiate de cei pe care trebuiau să îi reglementeze. *În al treilea rând*, deoarece agențiile de reglementare nu au dorit să admită faptul că ele însele erau în faliment au preferat să pună sub tăcere problemele, în speranța că acestea vor dispărea la un anumit moment (fenomen cunoscut sub numele de miopie a dezastrului).

Indulgența autorităților de supraveghere crește în mod considerabil hazardul moral, deoarece o bancă insolubilă (numită de economistul Edward Kane o bancă fantomă) nu are practic nimic de pierdut dacă își asumă riscuri mai importante, pariind astfel pe revenirea sa: dacă are șansă și dacă investițiile asumate aduc un randament important, ea va evita falimentul. Dacă din nefericire, cum este foarte probabil, investițiile riscante se vor dovedi neprofitabile, pierderile băncilor fantomă vor crește considerabil, iar autoritățile vor fi singurele care vor suporta pagubele prin sistemul de asigurare a depozitelor. În mare, totul se joacă, în cazul unui manager de bancă de economii, după principiul: „marcă: câștig eu; ban: pierde statul!”

După secvența evenimentelor descrise până acum, asumarea excesivă de riscuri din partea caselor de economii nu este surprinzătoare: acestea au construit centre comerciale în deșert, au achiziționat întreprinderi pentru a transforma îngrășămintele în metan, și au cumpărat

de milioane de dolari obligațiuni cu randament ridicat, dar și risc pe măsură. Industria caselor de economii a încetat să mai fie industria serioasă care urma imperturbabilă regula 3-6-3: „Împrumut bani cu 3%, dau credite cu 6%, și plec să joc golf la ora 3 după-amiaza”. Chiar dacă anumite case de economii erau rentabile, altele înregistrau pierderi considerabile.

Un alt efect al indulgenței prudențiale rezidă în faptul că băncile fantomă deturnau depozitele băncilor solvabile practicând rate ale dobânzii foarte ridicate. Astfel casele de economii care doreau să își păstreze cota de piață, practicau la rândul lor rate ale dobânzii ridicate putând deveni astfel insolabile. În același mod, concurența poate afecta și piața creditelor, atunci când băncile fantomă împrumută cu rate inferioare celor practicate de piață, obligând băncile sănătoase să urmeze același drum, degradându-și astfel rezultatele. Concurența a devenit astfel una distructivă care a privat băncile de un management sănătos de profit.

La finele anului 1986, pierderile acumulate de sectorul caselor de economii au provocat falimentul FSLIC, organismul ce asigura depozitele băncilor de economii. Administrația Reagan a injectat 15 miliarde de dolari în FSLIC, o sumă total inadecvată la ceea ce ar fi trebuit cheltuit pentru a închide toate casele de economii insolabile. Legea privind concurența echitabilă din sectorul bancar (CEBA-Competitive Equality in Banking Act) votată de Congres în 1987 nu a răspuns cerințelor administrației. Legea autoriza FSLIC să se împrumute 10,8 miliarde de dolari prin intermediul unei filiale și, mai rău, cuprindea dispoziții ce permiteau autorităților să urmeze politica de indulgență autorizând instituțiile insolabile să își continue activitatea, cu precădere în regiunile devastate de criză, cum ar fi Texas.

Eșecul congresului în fața crizei caselor de economii nu a pus capăt dificultăților. Situația s-a degradat rapid. Pierderile acumulate depășeau 10 miliarde de dolari în 1988 și aproximativ 20 de miliarde în 1989. Această criză a luat practic amploarea unei epidemii. Prăbușirea pieței imobiliare la sfârșitul anilor 1980 a antrenat o creștere enormă a pierderilor provenite din creditele neperformante, care au făcut criza să evolueze mult mai rapid.

Pe lângă factorii economici ce au dus la criza caselor de economii, Mishkin (2007) menționează și factorii politici. Cheia se găsește în relația dintre contribuabili împreună cu autoritățile de reglementare și mediul politic, care creează un tip particular de hazard moral. Relația de agent apare atunci când reprezentanții (agenții), cum ar fi managerii, au așteptări diferite de cele ale angajatorului (principalul), de o așa manieră încât acționează mai degrabă în propriul lor interes decât în cel al angajatorului.

Autoritățile de reglementare și mediul politic sunt agenții alegătorilor (contribuabilii), pentru ca în final, contribuabilii să fie cei ce suportă costul și pierderile organismului de asigurare a depozitelor. Relația de agent apare

deoarece un agent (fie politic, fie autoritate de reglementare) nu este la fel de tentat să minimizeze costurile pentru economie cum ar fi contribuabilul.

Pentru a acționa în interesul contribuabilului și pentru a diminua costurile organismului de asigurare a depozitelor, autoritățile de supraveghere au mai multe sarcini. Ele trebuie să instituie limitări în ceea ce privește deținerea de active riscante, să impună exigențe mai ridicate pentru capital și să nu adopte o atitudine de indulgență care să permită instituțiilor insolubile să continue operațiunile. Totuși, din cauza relației de agent, autoritățile sunt tentate să facă exact contrariul. Într-adevăr, în timpul crizei caselor de economii autoritățile au atenuat, în același timp, exigențele de capital, limitarea deținerii de active riscante și au adoptat o politică de indulgență. Autoritățile de reglementare doresc să evite reproșuri cu privire la slaba performanță, ceea ce explică, în mare parte, motivațiile lor. Relaxând exigențele de capital și adoptând o politică de indulgență, autoritățile ar putea să ascundă criza unei bănci insolubile, în speranța că situația se va ameliora.

Un alt motiv important din cauza căruia autoritățile de reglementare apără băncile insolubile este speranța de a-și construi o carieră cedând presiunilor venite de la persoane ce au putere de influență. Aceste persoane nu sunt contribuabilii, ci politicienii care încearcă să limiteze influența autorităților de reglementare asupra anumitor instituții, sponsori importanți în campaniile electorale. Membrii Congresului au influențat autoritățile cerându-le să adopte politici mai flexibile cu anumite case de economii de la care obținuseră fonduri în campaniile electorale. Astfel, autoritățile de reglementare, care au puțină independență politică, sunt vulnerabile la astfel de presiuni.

Pe de altă parte, Congresul și Administrația Prezidențială au adoptat legile bancare din 1980 și 1982 care au permis caselor de economii să se angajeze în activități riscante. După ce legea a fost adoptată nevoia de a reîncadra casele de economii într-un nou sistem de reglementări s-a făcut simțită din cauza sporirii activităților riscante. Instanțele de reglementare aveau nevoie de mai multe resurse pentru a duce la bun sfârșit activitatea de control, dar Congresul (influențat cu succes de lobby-ul caselor de economii) nu a dorit alocarea fondurilor necesare. De fapt, organismele de reglementare și-au redus personalul de inspecție exact în momentul în care aveau mai mult nevoie. Din ianuarie 1984 până în iulie 1986, anumite case de economii nu au fost inspectate nici măcar o dată. Mai rău, împins de lobby-ul caselor de economii, Congresul a adoptat, în 1987, legislația ce a limitat fondurile pentru închiderea băncilor insolubile și conducând astfel la politica de indulgență a organismelor de reglementare.

Imediat după alegerea sa din 1988, administrația Bush a propus noi măsuri care au asigurat fondurile necesare închiderii caselor de economii insolubile. Va rezulta legea privind reforma instituțiilor financiare (FIRREA